

Туренко Олег

*Доктор філософських наук. Доцент
Професор кафедри загальноправових дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)*

ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО РУХУ В СУЧАСНУ ДОБУ

Відносно мирне життя українського суспільства в лютому 2022 р. остаточно залишилося в минулому. Більшість громадян України на власному досвіді переконались, що для ефективного спротиву «північному сусіду» необхідний певний рівень групової консолідації та перевірені часом соціальні інституції. Історія знає багато різноманітних форм боротьби з ворогами українського народу. Втім, історичні корені вільного руху української нації знаходяться в козацтві, яке з часу свого виникнення і до сьогодні виступає національним символом прагнення українців до свободи, історичним доказом здатності українців до політичної самоорганізації та майстерності у веденні масштабних (іноді загальноєвропейських) військових дій.

Звісно, в умовах гібридної війни одним з першочергових завдань ворога було світоглядно розпорошити, зганьбити всі соціокультурні символи українців. Ця справа не є чимось інноваційним для путінського режиму, оскільки стала продовженням російсько-радянської спадщини й на певному рівні досягла своєї мети. Українське козацтво не змогло консолідуватися в єдину громадську або політичну організацію, перетворившись на велику кількість не зрозумілих за своїм завданням угруповань. Так українське козацтво відійшло на маргінес публічного життя. Зі свого боку путінська адміністрація використала козацький «бренд» для формування гібридного

російського козацтва, яке активно застосувала у прихованій експансії 2014 р. на сході України. Отже, українське козацтво опинилось в умовах інституційного та ідеологічного відродження, яке вимагає вирішення відправних аксіологічних принципів діяльності.

З ключових ідеологічних загроз, що створюють небезпеку процесові відродження українського козацтва в масштабах усього суспільства і, можливо, державних установ, автор визначає такі:

Загроза імперативного традиціоналізму. Суть цього явища добре проявляється в міфологемах «русского міра» чи руху «Талібан», які вимагають від своїх adeptів суворого наслідування старого соціально-політичного укладу життя, без урахування модерних інновацій; це світоглядне занурення в аксіологічні установки архаїчного світу деспотизму, де відсутні будь-які можливості формування особистості. Зі свого боку українське козацтво мусить запропонувати власну модель соціально-політичного укладу та методів військово-виховних дій, які б об'єднували традиціоналістські цінності й модерний революціонізм. Водночас слід нагадати, що т. зв. країни успішної модернізації (Японія, Туреччина тощо) були вимушені відмовитися від більшості інституцій традиціоналістського суспільства (самураї, яничари). Утім, ідеологічно це не відбулося, трансформовані традиціоналістські ідеологеми залишилися на службі інтересів національних держав.

Розбещений індивідуалізм. Це явище притаманне суспільству споживання та етапу інформаційної доби розвитку європейської цивілізації. Завдяки постмодерним реаліям сформувався новий тип індивідуальності – розбещена особа, яка не обмежується у своїх бажаннях, упевнена, що все дозволено і що вона не має жодних обов'язків перед суспільством. Ця напівдитяча особа має завершені судження про всі речі світу й апріорно не має жодного авторитету, щоб слідувати його

настановам. У власній соціальній практиці цей індивід егоїстично шукає підтвердження своєї дивовижної унікальності й не має мотивації та навичок подолання життєвих негараздів, тривалої самопожертви заради колективних цінностей. Історичну спадщину він розглядає гордовито зверхньо, як дещо спрощене й відстале. Відтак українське козацтво для більшості з таких сучасників є давно вмерлим архаїзмом, який не підлягає відродженню. Одним із дієвих методів протистояння цьому соціально-світоглядному явищу є формування козацького міфу – епічного образу ідеальних героїв. Цей національний міф мусить бути призначений дітям молодшого віку, які в подальшому можуть сформувати соціальну базу українського козацтва.

Інфантильна держава. Українська держава не є прикладом послідовного й систематизованого впровадження національних інтересів у більшість сфер публічного життя. Рух на централізацію українського козацтва де-факто не був підтриманий державою, а, скоріше, робилося все, щоб цього не відбулось. І поки немає ознак, що державна бюрократія чи політичні сили усвідомили значення відродження українського козацтва і змінили свою практичну діяльність. Загалом уявити, що уряд «випадкових людей» здатен вирішувати загальнонаціональні гуманітарні питання, які мають далеку темпоральну перспективу в майбутньому.

Отже, процес відродження такого традиціоналістського інституту українського народу як козацтво є складним і багаторівневим питанням, яке потребує масштабного державно-правового вирішення та мобілізаційного стану громадянського суспільства.